Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Cyllid Llywodraeth Leol (Diwygiadau a Dirymiadau Canlyniadol ac Amrywiol) (Is-ddeddfwriaeth) (Cymru) 2024

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan yr Is-adran Polisi a Diwygio Ardrethi Annomestig ac fe’i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â’r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad Ysgrifennydd y Cabinet

Yn fy marn i, mae’r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Cyllid Llywodraeth Leol (Diwygiadau a Dirymiadau Canlyniadol ac Amrywiol) (Is-ddeddfwriaeth) (Cymru) 2024.

Mark Drakeford AS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a’r Gymraeg
7 Hydref 2024

Disgrifiad

1. Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 2024 (“Deddf 2024”) yn diwygio Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 (“Deddf 1988”) a Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (“Deddf 1992”) i ddarparu ar gyfer nifer o newidiadau i’r system ardrethu annomestig a system y dreth gyngor yng Nghymru. Mae Rheoliadau Cyllid Llywodraeth Leol (Diwygiadau a Dirymiadau Canlyniadol ac Amrywiol) (Is-ddeddfwriaeth) (Cymru) 2024 (“Rheoliadau 2024”) yn darparu ar gyfer diwygiadau canlyniadol angenrheidiol i is-ddeddfwriaeth sy’n deillio o’r adrannau o Ddeddf 2024 a ddaw i rym ddeufis ar ôl y Cydsyniad Brenhinol (16 Tachwedd 2024) neu ar 1 Ebrill 2025. Maent hefyd yn gwneud nifer bach o ddiwygiadau sy’n weddill i is-ddeddfwriaeth sy’n ganlyniadol i Ddeddfau eraill, ynghyd â dirymu rhai offerynnau statudol a darpariaethau nad ydynt yn cael effaith mwyach.

Materion o ddiddordeb arbennig i’r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a’r Cyfansoddiad

2. Dim.

Y cefndir deddfwriaethol

3. Cafodd Deddf 2024 y Cydsyniad Brenhinol ar 16 Medi 2024. Mae Rheoliadau 2024 yn cael eu gwneud yn bennaf o dan bwerau a nodir yn adran 22(1)(a) o Ddeddf 2024, sy’n galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth sy’n ganlyniadol i Ddeddf 2024. Mae Rheoliadau 2024 hefyd yn cael eu gwneud o dan adrannau 47(8), a 50(1) a (3), o Ddeddf 1988, a pharagraff 1 o Atodlen 9 iddi, paragraffau 1(1) a 2(4)(e) o Atodlen 2 i Ddeddf 1992, adran 54(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994, adran 173(1)(a) o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ac adran 17(2) o Ddeddf Ardrethu Annomestig 2023.

4. Trosglwyddwyd swyddogaethau perthnasol yr Ysgrifennydd Gwladol yn Neddf 1988, Deddf 1992 a Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994 i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Trosglwyddo Swyddogaethau) 1999 (O.S. 1999/672) ac yna i Weinidogion Cymru yn rhinwedd adran 162 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, a pharagraff 30 o Atodlen 11 iddi.

5. Mae Rheoliadau 2024 yn ddarostyngedig i’r weithdrefn penderfyniad negyddol.

6. Mae adrannau 2 a 3 o Ddeddf 2024 yn cyflwyno’r adrannau newydd 41ZA a 52ZA o Ddeddf 1988, sy’n ailddatgan (ynghyd â diwygiadau) ddarpariaethau sy’n ymwneud â llunio rhestrau ardrethu annomestig ar gyfer Cymru. Mae adran 41ZA yn ailddatgan darpariaethau ar gyfer rhestrau ardrethu lleol a nodwyd yn flaenorol yn adran 41 o Ddeddf 1988. Mae adran 52ZA yn ailddatgan darpariaethau ar gyfer rhestrau ardrethu canolog a nodwyd yn flaenorol yn adran 52 o Ddeddf 1988. Mae’r ddwy adran newydd hefyd yn gwneud darpariaeth ar gyfer cynnal ailbrisiadau ardrethi annomestig bob tair

blynedd a byddant yn dod i rym ddeufis ar ôl i Ddeddf 2024 gael y Cydsyniad Brenhinol.

7. Mae adran 6 o Ddeddf 2024 yn ailddatgan darpariaeth ar gyfer rhyddhad ardrethi annomestig elusennol ar gyfer hereditamentau rhestr ardrethu leol heb eu meddiannu yng Nghymru, ym mharagraff 2 o Atodlen 4ZB i Ddeddf 1988. Mae hefyd yn ychwanegu at yr amodau y mae'n rhaid eu bodloni er mwyn i'r rhyddhad fod yn gymwys a bydd yn dod i rym ar 1 Ebrill 2025.

8. Mae adran 8 o Ddeddf 2024 yn diwygio adran 47 o Ddeddf 1988 fel bod y terfyn amser o chwe mis (ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol berthnasol) ar benderfyniadau gan awdurdodau lleol i roi rhyddhad ardrethi annomestig yn ôl disgresiwn, neu i'w amrywio, yn cael ei ddileu. Bydd yn dod i rym ddeufis ar ôl i Ddeddf 2024 gael y Cydsyniad Brenhinol.

9. Mae adran 10 o Ddeddf 2024 yn mewnosod Rhan newydd A2 yn Atodlen 7 i Ddeddf 1988, sy'n ailddatgan (ynghyd â diwygiadau) ddarpariaethau (a oedd wedi eu cynnwys yn Rhan 1 o Atodlen 7 yn flaenorol) ar gyfer cyfrifo'r lluosydd ardrethu annomestig yng Nghymru ar gyfer pob blwyddyn ariannol. Mae adran 10 hefyd yn mewnosod pŵer newydd i Weinidogion Cymru osod lluosyddion gwahaniaethol mewn cysylltiad â disgrifiadau o hereditamentau sydd i'w pennu mewn rheoliadau. Bydd yn dod i rym ar 1 Ebrill 2025.

10. Mae adran 20 o Ddeddf 2024 yn diwygio adran 22B o Ddeddf 1992 fel na ellir arfer y pŵer i Weinidogion Cymru bennu'r flwyddyn ar gyfer llunio rhestrau prisio newydd y dreth gyngor mewn perthynas â blwyddyn sy'n hwyrach na 2027 ac mae'n cyflwyno gofyniad i ailbrisiadau'r dreth gyngor gael eu cynnal yn 2028 a phob pum mlynedd wedi hynny. Bydd yn dod i rym ddeufis ar ôl i Ddeddf 2024 gael y Cydsyniad Brenhinol.

11. Mae angen newidiadau canlyniadol i nifer o eitemau o is-ddeddfwriaeth i gyd-fynd â dwyn i rym yr adrannau o Ddeddf 2024 a nodir uchod. At hynny, mae Rheoliadau 2024 hefyd yn rhoi cyfle i wneud nifer bach o ddiwygiadau sy'n ganlyniadol i newidiadau polisi a gyflwynwyd gan Ddeddfau eraill; sef Deddf Llywodraeth Leol 2003 ("Deddf 2003"), Deddf Ardrethu (Eiddo Gwag) 2007 ("Deddf 2007") a Deddf y Dreth Gyngor (Rhestrau Prisio Newydd ar gyfer Lloegr) 2006 ("Deddf 2006").

12. Cafodd Deddf 1988 ei diwygio gan Ddeddf 2003 i ymestyn rhyddhad ardrethi annomestig elusennol rhannol ar gyfer hereditamentau rhestr ardrethu leol a feddiennir a heb eu meddiannu i glybiau chwaraeon amatur cymunedol. Diwygiwyd Deddf 1988 ymhellach gan Ddeddf 2007 i gyflwyno rhyddhad ardrethi annomestig elusennol llawn ar gyfer elusennau a chlybiau chwaraeon amatur cymunedol, sef y trethdalwyr ar gyfer hereditamentau rhestr ardrethu leol heb eu meddiannu. Cafodd darpariaethau perthnasol Deddfau 2003 a 2007 eu diddymu ers hynny, ond mae'r darpariaethau hyn wedi eu hailddatgan ym mharagraff 2 o Atodlen 4ZA i Ddeddf 1988, a pharagraff 2 o Atodlen 4ZB iddi.

13. Diwygiodd Deddf 2006 adran 22B(3)(a) a (b) o Ddeddf 1992 ac effaith hyn oedd cadw'r gofyniad mewn perthynas â llunio rhestr newydd fel yr oedd yn gymwys o ran Cymru, ond wedi ei ailddrafftio yn adran 22B(3).

Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

14. Mae Rheoliadau 2024 yn gwneud diwygiadau canlyniadol angenrheidiol i is-ddeddfwriaeth sy'n deillio o adrannau 2, 3, 6, 8, 10 ac 20 o Ddeddf 2024, ac i fynd i'r afael â materion sy'n ganlyniadol i Ddeddfau blaenorol, er mwyn sicrhau bod y darpariaethau yn parhau yn effeithiol a bod effeithiau polisi presennol yn cael eu cadw.

15. Daw Rhan 2 o Reoliadau 2024 i rym ar 16 Tachwedd 2024, i gyd-fynd â chychwyn adrannau 2, 3, 8 ac 20 o Ddeddf 2024. Nodir bod 23 o eitemau o'r is-ddeddfwriaeth y mae'n ofynnol diwygio ynddynt gyfeiriadau at ddeddfwriaeth sylfaenol a ddiwygir gan Ddeddf 2024, er mwyn sicrhau eu bod yn parhau yn effeithiol. Mae'r rhain fel a ganlyn:

<u>Ardrethi annomestig</u>

- Rheoliadau Cymhorthdal Incwm (Cyffredinol) 1987;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Casglu a Gorfodi) (Rhestrau Canolog) 1989;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Casglu a Gorfodi) (Rhestrau Lleol) 1989;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Darpariaethau Amrywiol) (Rhif 2) 1989;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Casglu a Gorfodi) (Darpariaethau Amrywiol) 1990;
- Rheoliadau Cyfraniadau Ardrethu Annomestig (Cymru) 1992;
- Gorchymyn Ad-drefnu Llywodraeth Leol (Cymru) (Cyllid) (Diwygiadau Amrywiol a Darpariaethau Trosiannol) 1996;
- Rheoliadau Lwfans Ceisio Gwaith 1996;
- Rheoliadau Prisio ar gyfer Ardrethu (Peiriannau a Pheirianwaith) (Cymru) 2000;
- Rheoliadau Credyd Pensiwn y Wladwriaeth 2002;
- Rheoliadau Lwfans Cyflogaeth a Chymorth 2008;
- Rheoliadau Perfformiad Ynni Adeiladau (Cymru a Lloegr) 2012;
- Rheoliadau Effeithlonrwydd Ynni (Eiddo Rhent Preifat) (Cymru a Lloegr) 2015;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Darpariaethau Amrywiol) (Cymru) 2017;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Hysbysiadau Galw am Dalu) (Cymru) 2017;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Symiau a Godir) (Cymru) 2022;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Newid Rhestrau ac Apelau) (Cymru) 2023;
- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Rhyddhad Gwelliannau) (Cymru) 2023; a

- Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Diwygiadau Amrywiol a Chanlyniadol i Is-ddeddfwriaeth) (Cymru) 2024.

Y dreth gyngor

- Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Lleoliad Anheddau a'u Prisio) 1992;
- Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Cynnwys Rhestrau Prisio) 1992;
- Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Hysbysiadau Galw am Dalu) (Cymru) 1993; a
- Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen Treth Gyngor) (Cymru) 1995.

16. Mae rheoliadau 2 i 5, 8, a 12 i 21 o Reoliadau 2024 yn sicrhau bod yr offerynnau statudol perthnasol yn cyfeirio at yr adrannau newydd 41ZA a 52ZA o Ddeddf 1988 (fel y bo'n briodol), sy'n ymdrin â llunio a chadw rhestrau ardrethu annomestig.

17. Mae rheoliadau 6, 7, 9 a 10 o Reoliadau 2024 yn ymwneud â rhestrau prisio'r dreth gyngor. Mae rheoliad 6 yn diwygio Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Lleoliad Anheddau a'u Prisio) 1992 i sicrhau bod anheddau yn cael eu prisio yn unol â'r dyddiad cywir a'r rhagdybiaethau cysylltiedig. Mae rheoliad 7 yn diwygio Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Cynnwys Rhestrau Prisio) 1992 i sicrhau eu bod yn gymwys i restrau'r dreth gyngor a lunnir yn y dyfodol o dan adran 22B o Ddeddf 1992. Mae rheoliad 9 yn diwygio Rheoliadau'r Dreth Gyngor (Hysbysiadau Galw am Dalu) (Cymru) 1993 i ddiweddaru cyfeiriad at ddarpariaeth ddiwygiedig yn Neddf 1992 ac i gyfeirio at adran 22B(3A) a (7A) o Ddeddf 1992 mewn perthynas â llunio rhestrau prisio. Mae rheoliad 10 yn diwygio Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen Treth Gyngor) (Cymru) 1995 o ganlyniad i'r dyletswyddau newydd ar awdurdodau bilio mewn perthynas ag adneuo a chadw rhestrau prisio'r dreth gyngor a gyflwynir gan Ddeddf 2024.

18. Mae rheoliad 11 o Reoliadau 2024 yn hepgor erthyglau 5 a 10 o Orchymyn Ad-drefnu Llywodraeth Leol (Cymru) (Cyllid) (Diwygiadau Amrywiol a Darpariaethau Trosiannol) 1996 ("Gorchymyn 1996") gan nad ydynt yn cael effaith mwyach. Roedd erthygl 5 o Orchymyn 1996 yn pennu effaith rheoliad 4B ac yn diwygio rheoliad 18(1) o Reoliadau Ardrethu Annomestig (Newid Rhestrau ac Apelau) 1993, a ddiddymwyd o ran Cymru gan Reoliadau Ardrethu Annomestig (Newid Rhestrau ac Apelau) (Cymru) 2005. Roedd erthygl 10 o Orchymyn 1996 yn diwygio adran 86(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989, a gafodd ei hepgor wedi hynny gan Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Mae rheoliad 11 o Reoliadau 2024 hefyd yn diwygio erthygl 6(8) o Orchymyn 1996, i fewnosod diffiniadau ar gyfer termau a ddiffinnir yn adran 41A o Ddeddf 1988 (sy'n cael ei hepgor gan Ddeddf 2024).

19. Mae rheoliad 22 o Reoliadau 2024 yn dirymu Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Rhyddhad yn ôl Disgresiwn) 1989 ("Rheoliadau 1989"), sy'n nodi'r prosesau y mae'n rhaid i awdurdodau lleol eu dilyn wrth wneud neu ddirymu penderfyniad neu ddyfarniad ynghylch rhoi rhyddhad yn ôl disgresiwn. Mae hyn yn cefnogi bwriad polisi adran 8 o Ddeddf 2024, i ddileu cyfyngiadau gweddilliol ar bwerau eang awdurdodau lleol fel arall i

ddyfarnu rhyddhad yn ôl disgresiwn. Mae rheoliad 22 o Reoliadau 2024 hefyd yn dirymu Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Hysbysiadau Galw am Dalu a Rhyddhad yn ôl Disgresiwn) (Cymru) (Diwygio) 2006, a ddiwygiodd Reoliadau 1989 o ran Cymru, a Gorchymyn Rhestrau Ardrethu (Gohirio Gwneud Rhestrau) (Cymru) 2014, a wnaeth ohirio llunio rhestrau ardrethu annomestig o 1 Ebrill 2015 i 1 Ebrill 2017, gan nad yw'r ddau offeryn yn cael effaith mwyach.

20. Daw Rhan 3 o Reoliadau 2024 i rym ar 1 Ebrill 2025, i gyd-fynd â chychwyn adrannau 6 a 10 o Ddeddf 2024 a'r flwyddyn ariannol drethadwy newydd.

21. Mae rheoliad 23 o Reoliadau 2024 yn diwygio rheoliad 3(2) o Reoliadau Ardrethu Annomestig (Casglu a Gorfodi) (Rhestrau Lleol) 1989. Mae'r diwygiadau yn adlewyrchu'r amgylchiadau ychwanegol pan fydd y swm y bydd y trethdalwr yn atebol i'w dalu yn lleihau i sero, o ganlyniad i ryddhad ardrethi annomestig elusennol llawn ar gyfer hereditamentau rhestr ardrethu leol heb eu meddiannu a gyflwynwyd yn wreiddiol gan Ddeddf 2007.

22. Mae rheoliad 24 o Reoliadau 2024 yn diwygio Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Casglu a Gorfodi) (Darpariaethau Amrywiol) 1990 ("Rheoliadau 1990"). Mae Rheoliadau 1990 yn darparu (ymhlith pethau eraill) fod cydberchnogion a chydfeddianwyr hereditament i'w trin fel pe baent yn atebol ar y cyd ac yn unigol am swm yr ardrethi annomestig a fyddai'n daladwy pe bai un perchennog neu feddiannydd yn unig. Mae'r diwygiadau yn darparu ar gyfer sicrhau cysondeb wrth drin yr elusennau a'r clybiau chwaraeon amatur cymunedol sy'n atebol ar y cyd ac yn unigol mewn cysylltiad â hereditamentau rhestr ardrethu leol a feddiennir a heb eu meddiannu, yn dilyn y newidiadau i ryddhad elusennol a gyflwynwyd gan Ddeddfau 2003 a 2007.

23. Mae rheoliad 25 yn hepgor paragraff 39 o Atodlen 1 i Orchymyn Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (Addasiadau Canlyniadol a Darpariaethau Trosiannol) 2007. Nid yw'r ddarpariaeth hon yn cael effaith mwyach, gan ei bod yn diwygio Rhan 1 o Atodlen 7 i Ddeddf 1988, sy'n cael ei hepgor gan Ddeddf 2024.

24. Mae rheoliad 26 o'r Rheoliadau yn diwygio Rheoliadau Ardrethu Annomestig (Hysbysiadau Galw am Dalu) (Cymru) 2017 i gyfeirio at ddarpariaethau yn y Rhan newydd A2 o Atodlen 7 i Ddeddf 1988 (fel y'i mewnosodwyd gan Ddeddf 2024), ar gyfer cyfrifo'r lluosydd ardrethu annomestig ar gyfer y flwyddyn berthnasol.

25. Mae rheoliad 27 yn hepgor rheoliad 7 o Reoliadau Ardrethu Annomestig (Diwygiadau Amrywiol a Chanlyniadol i Is-ddeddfwriaeth) (Cymru) 2024, er mwyn sicrhau nad yw'r darpariaethau yn rheoliad 3(7) o Reoliadau 1990 (fel y'u diwygiwyd gan reoliad 24 o Reoliadau 2024) ond yn cynnwys diwygiadau a wneir o ran Lloegr.

Ymgynghori

26. Ni chynhaliwyd ymgynghoriad mewn cysylltiad â Rheoliadau 2024. Diwygiadau technegol a thestunol sy’n cael eu gwneud yn bennaf gan Reoliadau 2024 i ddiweddaru cyfeiriadau mewn is-ddeddfwriaeth a sicrhau bod yr effeithiau polisi presennol yn cael eu cynnal, o ganlyniad i’r newidiadau polisi a deddfwriaethol a gyflwynir gan Ddeddf 2024 ac a gyflwynwyd gan Ddeddfau blaenorol sy’n ymdrin â materion cysylltiedig. Roedd y newidiadau polisi a gyflwynir gan Ddeddf 2024 yn destun ymgyngoriadau diweddar ar ddiwygio ardrethi annomestig a’r dreth gyngor.

Asesiad Effaith Rheoleiddiol (RIA)

27. Nid oes Asesiad Effaith Rheoleiddiol wedi ei baratoi ar gyfer Rheoliadau 2024. Effaith Rheoliadau 2024 yw cadw’r sefyllfa bolisi bresennol drwy sicrhau bod yr is-ddeddfwriaeth y maent yn ei diwygio yn parhau yn effeithiol a’i bod yn gydnaws â bwriad polisi’r newidiadau a gyflwynir gan ddeddfwriaeth sylfaenol. Mae hyn yn cydymffurfio â’r polisi a nodir yng nghod ymarfer Gweinidogion Cymru o ran cynnal Asesiadau Effaith Rheoleiddiol ar gyfer is-ddeddfwriaeth.